

Brüssel, 30. juuni 2023
(OR. en)

11143/23

ECOFIN 668
UEM 202
SOC 494
EMPL 345
COMPET 689
ENV 768
EDUC 281
RECH 313
ENER 404
JAI 914
GENDER 145
ANTIDISCRIM 139
JEUN 183
SAN 420

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Eelmise dok nr:	9838/1/23 REV 1
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 613 final
Teema:	NÕUKOGU SOOVITUS, milles käsitletakse Küprose 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitusel eelnõu, mis põhineb komisjoni soovitusel COM(2023) 613 final ning mida on arutanud nõukogu ja Euroopa Ülemkogu.

NÕUKOGU SOOVITUS,

...

**milles käsitletakse Küprose 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus
Küprose 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arves nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,² eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

² ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,³ millega loodi taaste- ja vastupidavusrahistu (edaspidi „rahastu“). Rahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab rahastu kaasa majanduslikule ja kaasavale taastumisele ning kestlike ja majanduskasvu soodustavate reformide ja investeeringute tegemisele, eelkõige rohe- ja digipööret edendavate reformide ja investeeringute tegemisele, et muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist. 30. juunil 2022 ajakohastati vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikele 2 rahastust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahistu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

- (2) 22. novembril 2022 võttis komisjon vastu 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2023) algust. 23. märtsil 2023 kiitis Euroopa Ülemkogu heaks 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi prioriteedid, mis on koondunud konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme ümber. 22. novembril 2022 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2023. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Küprost ühe liikmesriigina, kus võib esineda tasakaalustamatus või kus võib esineda oht selle tekkimiseks. Seetõttu on põhjalik analüüs vajalik. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka arvamuse Küprose 2023. aasta eelarvekava kohta. Komisjon võttis vastu ka soovitus euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitus kohta ning ettepaneku 2023. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. Nõukogu võttis 16. mail 2023 vastu euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitus⁴ (edaspidi „2023. aasta euroala käsitlev soovitus“) ja 13. märtsil 2023 ühise tööhõivearuande.
- (3) Kuigi liidu riikide majandus on olnud märkimisväärselt vastupidav, avaldab geopoliitiline kontekst jätkuvalt negatiivset mõju. Kuna liit toetab kindlalt Ukrainat, keskendutakse liidu majandus- ja sotsiaalpoliitika tegevuskavas sellele, et vähendada lühiajalises perspektiivis energiašokkide negatiivset mõju nii haavatavatele leibkondadele kui ka ettevõtetele ning jätkata jõupingutusi, et viia ellu rohe- ja digipööre, toetada kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, tagada makromajanduslik stabiilsus ja suurendada vastupidavust keskpikas perspektiivis. Samuti keskendutakse selles jõuliselt liidu konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamisele.

⁴ Nõukogu 16. mai 2023. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C 180, 23.5.2023, lk 1).

- (4) 1. veebruaril 2023 avaldas komisjon teatise „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“ (edaspidi „roheline kokkuleppe tööstuskava“). Rohelise kokkuleppe tööstuskava eesmärk on edendada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet ja toetada kiiret üleminekut kliimaneutraalsusele. See täiendab Euroopa roheline kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ raames tehtavaid jõupingutusi. Sellega tahetakse samuti luua keskkond, mis aitaks paremini suurendada liidu tootmisvõimsust nullnetotehnoloogia ja toodete osas, mida on vaja liidu ambitsioonikate kliimaeesmärkide saavutamiseks, samuti tagada juurdepääs asjakohastele kriitilise tähtsusega toorainetele, sealhulgas mitmekesistades hankimist, kasutades parimal viisil liikmesriikide maavarasid ja maksimeerides toorainete ringlussevõttu. Rohelise kokkuleppe tööstuskava põhineb neljal sambal: prognoositav ja lihtsam õigusraamistik, kiirem juurdepääs rahastusele, oskuste edendamine ning avatud kaubandus tarneahelate vastupidavuse tagamiseks. Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“, milles on esitatud üheksa üksteist tugevdavat tegurit koos eesmärgiga luua majanduskasvu soodustav õigusraamistik. Teatistes seatakse poliitilised prioriteedid, mille eesmärk on aktiivselt tagada struktuursed parandused, sihipärased investeeringud ja reguleerivad meetmed liidu ja selle liikmesriikide pikaajalise konkurentsivõime edendamiseks. Allpool esitatud soovitused aitavad neid prioriteete ellu viia.
- (5) 2023. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas rahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavades käsitletakse kõiki viimastel aastatel esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist. 2019., 2020. ja 2022. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mis on läbi vaadatud või mida on ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

- (6) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435⁵ (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on kaotada kiiresti järkjärguliselt liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab tugevdada energiajulgeolekut ja mitmekesisitada liidu energiavarustust ning suurendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. REPowerEU määrus võimaldab liikmesriikidel lisada oma riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmarke. Samuti aitavad kõnealused reformid ja investeeringud suurendada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet, nagu on kirjeldatud roheline kokkuleppe tööstuskavas, ja käsitleda energiaalaseid riigipõhiseid soovitusi, mis esitati liikmesriikidele 2022. aastal ja esitatakse neile asjakohasel juhul ka 2023. aastal. REPowerEU määrusega kehtestatakse uus tagastamatu rahalise toetuse kategooria, mille kaudu saavad liikmesriigid rahastada taaste- ja vastupidavuskavade raames uusi energiaga seotud reforme ja investeeringuid.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1).

- (7) 8. märtsil 2023 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks (edaspidi „8. märtsi 2023. aasta teatis“). Selle eesmärk on toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist. Komisjon tuletas meelde, et stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamine lõpetatakse 2023. aasta lõpus. Komisjon kutsus üles kohaldama 2023.–2024. aastal eelarvepoliitikat, mis tagab võla jätkusuutlikkuse keskpikas perspektiivis ja suurendab kestlikul viisil potentsiaalset majanduskasvu, ning kutsus liikmesriike üles määrama oma 2023. aasta stabiilsus- ja lähenemisprogrammides kindlaks, kuidas eelarvekavadega tagatakse keskpikas perspektiivis eelarvepuudujäägi aluslepingus sätestatud kontrollväärtuse 3 % sisemajanduse koguproduktist (edaspidi „SKP“) järgimine ning võla usutav ja pidev vähendamine või selle hoidmine usaldusväärasel tasemel. Komisjon kutsus samuti liikmesriike üles kaotama järk-järgult riiklikud eelarvemeetmed, mis on kehtestatud leibkondade ja ettevõtete kaitsmiseks energiahinnašoki eest, ja alustama kõige vähem suunatud meetmetest. Komisjon märkis, et kui uue energiahinnasurve tõttu on vaja toetusmeetmeid pikendada, peaksid liikmesriikide sellised meetmed olema paremini suunatud haavatavatele leibkondadele ja ettevõtetele. Komisjon teatas, et eelarvesoovitused tuleks kvantifitseerida ja diferentseerida. Lisaks, nagu on kavandatud komisjoni 9. novembri 2022. aasta teatises ELi majandusjuhtimise raamistiku reformimise suuniste kohta, sõnastatakse eelarvesoovitused esmaste netokulude põhjal. Komisjon soovitas, et kõik liikmesriigid jätkavad riiklikult rahastatavaid investeeringuid ning tagavad rahastu ning muude liidu vahendite tõhusa kasutamise, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega ning vastupidavuseesmärkidega. Komisjon märkis, et teeb nõukogule ettepaneku, et kehtivate õigusnormide kohased ülemäärased eelarvepuudujäägi menetlused algatatakse 2024. aasta kevadel 2023. aasta andmete põhjal.

- (8) 26. aprillil 2023 esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud liidu majanduse juhtimise eeskirjade põhjalikuks reformimiseks. Ettepanekute põhieesmärk on parandada valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning edendada reformide ja investeringute kaudu kõigis liikmesriikides kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Komisjon soovib ettepanekutega suurendada riikide isevastutust, lihtsustada raamistikku ja keskenduda enam keskpikale perioodile, millega kaasneb tõhus ja ühtsem täitmise tagamine. ELi majandusjuhtimise raamistiku reformimise suuniseid käsitlevate nõukogu 14. märtsi 2023. aasta järelduste kohaselt on eesmärk viia seadusandlik töö lõpule 2023. aastal.
- (9) 17. mail 2021 esitas Küpros vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas sätestatud hindamissuunistega. 28. juulil 2021 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks Küprose taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang⁶. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsuse vastuvõtmisest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Küpros on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjaomased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmäärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

⁶ ST 10686/2021; ST 10686/2021 ADD 1.

- (10) 9. mail 2023 esitas Küpros oma 2023. aasta riikliku reformikava ja 2. mail 2023 oma 2023. aasta stabiilsusprogrammi kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikega 1. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2023. aasta riiklik reformikava ka Küprose kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.
- (11) 24. mail 2023 avaldas komisjon Küprose kohta 2023. aasta riigiaruande. Selles hinnati Küprose edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2022 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovitude järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Küpros on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Küprose edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(12) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Küprose kohta põhjaliku analüüsi ja avaldas selle tulemused 24. mail 2023. Komisjon jõudis järeldusele, et Küprosel esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige on erasektori, valitsemissektori ja välisvõlga seotud haavatavused küll üldiselt vähenenud, kuid tekitavad endiselt muret. Eriti on suured võlad, sealhulgas viivislaenud, märkimisväärselt vähenenud ja eeldatavasti vähenevad jätkuvalt, samas tekitab endiselt probleeme jooksevkonto puudujääk. Erasektori võlg on alates 2015. aastast vähenenud, välja arvatud 2020. aastal COVID-19 kriisi ajal, ning peaks SKP nominaalkasvu toel jätkuvalt vähenema ka 2023. ja 2024. aastal. Siiski võivad kõrgemad intressimäärad avaldada survet võla teenindamisele, kuna enamik laene on muutuva intressimääraga. Erasektori võlga ja välisvõlga mõjutab eriotstarbeliste rahastamisvahendite olemasolu Küprosel, mis suurendab võlataset, kuid millega kaasnev risk majandusele on piiratud. Pankade portfellis olevad viivislaenud on viimastel aastatel oluliselt vähenenud tänu viivislaenude müügile, mahakandmistele, rahalistele tagasimaksetele, korrigeerimistele ja võlgade vahetamisele kapitali vastu. Valitsemissektori võlg on pidevalt vähenenud; see langes allapoole pandeemiaeelset taset ning peaks 2023. ja 2024. aastal veelgi vähenema. Hoolimata turismi taastumisest kasvas suur jooksevkonto puudujääk 2022. aastal veelgi, kajastades tugevat sisenõudlust ja kõrgeid energiahindu; prognooside kohaselt peaks see 2023. ja 2024. aastal mõnevõrra vähenema, kuid jääb endiselt suureks. Poliitiline reaktsioon on olnud positiivne. Taaste- ja vastupidavuskava sisaldab mitut meetet, mis peaksid aitama majandust mitmekesistada, toetama ekspordi kasvu ja vähendada liigset sõltuvust naftaimportidest. Taaste- ja vastupidavuskava raames võeti 2022. aasta keskel vastu krediidiostjaid ja krediidihaldajaid käsitlevate seaduste muutmise pakett, millega parandatakse nende töökeskkonda ja toetatakse viivislaenude vähendamist. Sundtäitmise peatamine, mida on mitu korda pikendatud, lõpetati käesoleva aasta veebruaris: tõhus sundtäitmise raamistik on väga oluline, et julgustada laenuvõtjaid osalema laenude restruktureerimises, vähendada veelgi viivislaenude osakaalu majanduses, aidata vähendada erasektori võlakoormust ja tõhustada maksedistsipliini.

- (13) Eurostati kinnitatud andmete kohaselt muutus Küprose valitsemissektori eelarvepuudujääk, mis 2021. aastal oli 2,0 % SKPst, 2022. aastal eelarveülejäägiks 2,1 % SKPst, samas kui valitsemissektori võlg vähenes 101,2 %-lt SKPst 2021. aasta lõpus 86,5 %-le SKPst 2022. aasta lõpus.
- (14) Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud eelarvepoliitilised meetmed, mis on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. 2022. aastal hõlmasid sellised tulused vähendavad eelarvepoliitilised meetmed kütuseaktsiisi langetamist kõikide tarbijate jaoks (bensini ja diislikütuse puhul 7 senti liitri kohta ja küteteaine puhul 5,37 senti liitri kohta) ning leibkondade elektritarbimise suhtes kohaldatava käibemaksumäära vähendamist 19 %-lt 9 %-le (haavatavate leibkondade puhul 5 %-le), samas kui kulusid suurendavad eelarvepoliitilised meetmed hõlmasid elektrihindade tõusu subsideerimist, millega hüvitati 50–100 % hinnatõusust. Kõnealuse subsideerimismeetme rakendamiseks teeb valitsus makseid Küprose energiaametile, mis kuulub täielikult riigile. Komisjoni hinnangul oli kõigi nende meetmete eelarveline netokulu 2022. aastal 0,7 % SKPst. Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud ka Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud, mis olid 2022. aastal hinnanguliselt 0,1 % SKPst. Samal ajal langesid COVID-19 kriisiga seotud ajutiste erakorraliste meetmete hinnangulised kulud 2,9 %-lt SKPst 2021. aastal 0,3 %-le SKPst 2022. aastal.
- (15) 18. juunil 2021 soovitas nõukogu Küprosel⁷ säilitada 2022. aastal toetav eelarvepoliitika, sealhulgas rahastust saadav impulss, ning riiklikult rahastatavad investeeringud.

⁷ Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, milles esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 58).

- (16) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika⁸ 2022. aastal neutraalne, mis oli kõrge inflatsiooni tingimustes asjakohane. Nagu nõukogu soovitas, jätkas Küpros majanduse taastamise toetamist rahastust rahastatavate investeeringutega. Rahastu toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatud kulude maht oli 2022. aastal 1,4 % SKPst (2021. aastal 1,6 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatud kulude vähenemine 2022. aastal oli tingitud sellest, et algas muude liidu vahenditega seotud uus programmitöö periood. Riiklikult rahastatavad investeeringud andsid eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,1 protsendipunkti⁹. Seega ei säilitanud Küpros riiklikult rahastatavaid investeeringuid, kuigi nõukogu oli seda soovitanud. Samal ajal andis riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) eelarvepoliitikasse neutraalse panuse. Seega hoidis Küpros riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasvu piisavalt kontrolli all.
- (17) 2023. aasta stabiilsusprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on 2023. aastal soodsam kui komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis märgitud ja pärast seda sellega kooskõlas. Valitsuse prognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2023. aastal 2,8 % ja 2024. aastal 3,0 %. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv väiksem (2023. aastal 2,3 % ja 2024. aastal 2,7 %), mis peamiselt tuleneb kodumaise sisenõudluse oodatust väiksemast kasvust.

⁸ Eelarvepoliitikat mõõdetakse esmaste kulude (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutusena keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu suhtes, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse rahastu tagastamatute toetuste ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid. Üksikasjalikum teave on esitatud eelarvestatistikatabelite tekstikastis 1.

⁹ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud andsid ekspansiivse panuse 0,2 protsendipunkti SKPst.

- (18) Valitsus prognoosib oma 2023. aasta stabiilsusprogrammis, et valitsemissektori eelarveülejääk väheneb pisut 2,1 %-lt SKPst 2022. aastal 2,0 %-le SKPst 2023. aastal. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 86,5 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 81,1 %-le SKPst 2023. aasta lõpus. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarveülejääk 2023. aastal 1,8 % SKPst. See on kooskõlas 2023. aasta stabiilsusprogrammis prognoositud eelarveülejäägiga. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2023. aasta lõpus sarnane (80,4 %).
- (19) 2023. aastal peaksid valitsemissektori eelarvepositsiooni jätkuvalt mõjutama eelarvemeetmed, mida on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. Need hõlmavad 2022. aastast pikendatud meetmeid, eelkõige kütuseaktsiisi vähendamist kõigi tarbijate jaoks ja elektrihinna tõusu subsideerimist. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on toetusmeetmete eelarveline netokulu 2023. aastal 0,4 % SKPst¹⁰. Enamik 2023. aasta meetmetest ei näi olevat suunatud kõige haavatavamatele leibkondadele või ettevõtetele ning paljud neist ei säilita täielikult hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks. Seepärast moodustavad suunatud toetusmeetmed, mida võetakse arvesse nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitusel¹¹ järgimise hindamisel, komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt 2023. aastal 0,0 % SKPst (võrreldes 0,1 %ga SKPst 2022. aastal).

¹⁰ See näitaja kajastab nende meetmete aastaste eelarvekulude taset, sealhulgas jooksvaid tulusid ja kulusid ning asjakohasel juhul kapitalikulumeetmeid.

¹¹ Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Küprose 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 104).

- (20) Oma 12. juuli 2022 soovitusel soovitas nõukogu Küprosel võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga,¹² võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust leibkondadele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Küpros peaks olema valmis kohandama jooksvaid kulusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Küprosel suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades rahastut ning muid liidu vahendeid.
- (21) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on eelarvepoliitika 2023. aastal üldjoontes neutraalne (−0,1 % SKPst). See järgneb 2022. aasta neutraalsele eelarvepoliitikale (0,0 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) peaks andma 2023. aastal eelarvepoliitikasse neutraalse panuse 0,0 % SKPst. See hõlmab energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamatele leibkondadele ja ettevõtetele suunatud toetusmeetmete kulude vähenemist 0,1 % SKPst. Kokkuvõttes on riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude prognoositud kasv nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitusel kooskõlas. Rahastu toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatavate kulude maht on prognoosi kohaselt 2023. aastal 0,8 % SKPst, samas kui riiklikult rahastatavad investeeringud annavad prognoosi kohaselt eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 0,8 protsendipunkti¹³. Seega kavatakse Küprosel rahastada täiendavaid investeeringuid rahastust ja muudest liidu vahenditest ning säilitab prognoosi kohaselt riiklikult rahastatavad investeeringud. Küprosel kavatakse rahastada rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse tehtavaid avaliku sektori investeeringuid, mis hõlmavad näiteks Küprose elektrituru juhtimissüsteemi loomist, uute energiatõhusate hoonete, sealhulgas uue psühhiaatriaigla ehitamist, koolide energiatõhususe suurendamist ning Nikosia ja Larnaca piirkonna veega kindlustatust parandava reservuaari ehitamist, mida osaliselt rahastatakse rahastust ning muudest liidu vahenditest.

¹² Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on Küprose keskpika perioodi (kümne aasta keskmine) nominaalne potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, hinnanguliselt 8,2 %.

¹³ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud peaksid andma neutraalse panuse 0,0 protsendipunkti SKPst.

- (22) 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarveülejääk 2024. aastal suurenema 2,3 %-le SKPst. Eelarveülejäägi kasv 2024. aastal on peamiselt tingitud sotsiaalkindlustusmaksete suurenemisest alates 1. jaanuarist 2024. Vastavalt 2023. aasta stabiilsusprogrammile prognoositakse, et valitsemissektori võla suhe SKPsse väheneb 2024. aasta lõpus 72,9 %-le. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal hinnatakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarveülejääk moodustab 2024. aastal 2,1 % SKPst. See on kooskõlas 2023. aasta stabiilsusprogrammis prognoositud ülejäägiga. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpus sarnane (72,5 %).
- (23) Stabiilsusprogrammis nähakse ette kõigi energiatoetusmeetmete järkjärguline kaotamine 2024. aastal. Ka komisjon eeldab energiatoetusmeetmete täielikku järkjärgulist kaotamist 2024. aastal. See sõltub eeldusest, et energiahinnad ei tõuse uuesti.
- (24) Programmi kohaselt kavatseb Küpros saavutada keskpika perioodi eelarve-eesmärgi (struktuurne eelarvepositsioon 0,0 % SKPst) 2023. aastal ning säilitada selle kogu ülejäänud programmiperioodi jooksul. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks struktuurne eelarvepositsioon keskpika perioodi eelarve-eesmärki ületades olema 2023. aastal +0,9 % SKPst ja 2024. aastal +1,3 % SKPst. Konservatiivse eelarvepoliitika kohaldamine 2024. aastal aitab tugevdada ka välispositsiooni.
- (25) Eeldades, et poliitikat ei muudeta, prognoositakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et riiklikult rahastatavad esmased netokulud¹⁴ kasvavad 2024. aastal 3,6 %.
- (26) 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaksid valitsemissektori investeeringud vähenema 3,0 %-lt SKPst 2023. aastal 2,8 %-le SKPst 2024. aastal. Investeeringute vähenemine kajastab püsivat nominaalinvesteeringute taset suurema SKP juures.

¹⁴ Esmased netokulud on riiklikult rahastatavad kulud ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta ning need ei hõlma intressikuluseid ega tsüklilisi töötuskuluseid.

- (27) 2023. aasta stabiilsusprogrammis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava aastani 2026. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarveülejäak jääma 2025. aastal samaks (2,3 % SKPst) ja 2026. aastaks suurenema 2,4 %-le SKPst. Seega peaks valitsemissektori eelarvepositsioon programmiperioodi jooksul vastama aluslepingus sätestatud kontrollväärtusele. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 72,9 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 60,1 %-le SKPst 2026. aasta lõpus.
- (28) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Küprose taaste- ja vastupidavuskava rakendamine käib, kuid esineb mõningane viivituste oht. Küpros esitas taaste- ja vastupidavuskavas seatud 14 eesmärgi kohta ühe maksetaotluse, mille alusel maksti välja kokku 85 miljonit eurot. Küprose taaste- ja vastupidavuskava on suhteliselt suur ja keerukas. Viivituste ohu vähendamiseks on oluline tagada taaste- ja vastupidavuskava kindlakäeline juhtimine ning pidev järelevalve selle rakendamise üle. Küprose taaste- ja vastupidavuskava vaadatakse eeldatavasti läbi, et lisada sellesse kava „REPowerEU“ meetmed ja võtta arvesse maksimaalse rahalise toetuse määra vähendamist. Uue REPowerEU peatüki kiire lisamine taaste- ja vastupidavuskavasse võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Küprose strateegilisi eesmärke energia ja rohepöörde vallas. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline ja tulemuslik kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üleüldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.

- (29) Komisjon kiitis 2022. aastal heaks kõik Küprose ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid. Ühtekuuluvuspoliitika programmide kiire rakendamine vastastikusel täiendavuses ja koostöös taaste- ja vastupidavuskavaga, sealhulgas REPowerEU peatükiga, on esmatähtis, et viia Küprosel ellu rohe- ja digipöörde, suurendada majanduslikku ja sotsiaalset vastupidavust ning tagada tasakaalustatud territoriaalne areng.
- (30) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas ja ühtekuuluvuspoliitika programmides käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Küpros silmitsi täiendavate probleemidega ettevõtluskeskkonnas, mis eelkõige hõlmavad riigile kuuluvate ettevõtete juhtimist, taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, elektrivõrgu ajakohastamist ja uuendamist, energiaühendusi, energiatõhusust, kestlikku transporti ja rohepöördeks vajalikke oskusi.

(31) Juhtimissüsteemis esineb lünki seoses rahvusvaheliste standarditega, nt seoses OECD koostatud suunistega riigile kuuluvate ettevõtete üldjuhtimise kohta ja Maailmapanga koostatud töövahendiga riigile kuuluvate ettevõtete üldjuhtimise kohta. Eelkõige suurendaksid riigile kuuluvate ettevõtete tõhusust ja tulemuslikkust finantstulemuste ja avaliku sektori eesmärkide suurem läbipaistvus ning sellega seotud suurem aruandekohustus, samuti parimate tavade, näiteks saavutustel põhineva ja läbipaistva riigile kuuluvate ettevõtete juhtorganite liikmete nimetamise menetluse rakendamine. Samuti aitaks praegust olukorda parandada riigile kuuluvate ettevõtete omandiõiguse üleminek poliitikale orienteeritud ministriumidelt spetsiaalsele keskasutusele ning keskse järelevalveüksuse loomine rahandusministeeriumis. Parem juhtimine aitaks tagada, et riigile kuuluvate ettevõtete peamised avaliku sektori investeerimisprojektid viiakse õigeaegselt lõpule, mis omakorda hõlbustaks rohe- ja digipööret. Riigile kuuluvate ettevõtetega seotud meetmete võtmine muudaks juhtimise Küprosel tõhusamaks ning turu nii kohalike kui ka välismaiste ettevõtete jaoks õiglasemaks ja läbipaistvamaks. See on kooskõlas Küprose pikaajalise strateegia eesmärkidega ja selle aluseks oleva tegevuskavaga (algatuse „Osaliselt valitsusasutusena tegutsevate ettevõtete moderniseerimine ning innovatsiooni ja efektiivsuse edendamiseks õigete stiimulite loomine“ raames). Poliitika, mille eesmärk on parandada riigile kuuluvate ettevõtete juhtimist, võib ka avalikku sektorit tõhusamaks muuta. Küpros on seoses riigile kuuluvate ettevõtete juhtimisega taotlenud tehnilist abi Rahvusvaheliselt Valuutafondilt.

(32) Selleks et Küprose taastuvate energiaallikate täielikku potentsiaali veelgi paremini ära kasutada, võiks teha täiendavaid investeeringuid elektrivõrgu ajakohastamisse ja uuendamisse ning võtta kasutusele võrguülesed energiasalvestusrajatised. Elektriostulepingud ja hinnavahelepingud võivad olla sobivad majanduslikud vahendid, et kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu. Küpros praegu gaasi ei kasuta, kuid nafta osakaal energiaallikate jaotuses on 83,2 %. Arvestades energiahindade suurt kõikumist maailmaturgudel, on Küprose majanduse kestlikkuse seisukohast äärmiselt oluline vähendada riigi suurt sõltuvust naftast, mille ta täies mahus impordib. Energiatarnete mitmekesistamiseks ja impordisõltuvuse vähendamiseks oleks Küprosel kasulik arendada välja elektriühendused, võtta laialdasemalt kasutusele taastuvad energiaallikad ning teha uusi investeeringuid taristusse ja võrkudesse. Peale selle võiks laiendada ja kiirendada energiatõhususe poliitikat, et ohjeldada kasvavat energiatarbimist. Energiatõhususe meetmed peaksid aitama leevendada ka energiaostuvõimetust, mida kogeb suur osa elanikkonnast (2021. aastal 19,4 %), kasutades selleks vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika vahendeid. Küpros saaks kasu üleminekust kestlikule transpordile. Saar sõltub praegu eratranspordist ja kogu transpordisektor tekitas 2020. aastal 21 % kasvuhoonegaaside koguheitest, kuid sellised näitajad nagu elektrisõidukite osakaal esmakordselt registreeritud autode hulgas ja laadimispunktide arv ühe elektrisõiduki kohta on liidu madalaimad. Paketi „Eesmärk 55“ sihtide saavutamiseks peab Küpros veelgi vähendama kasvuhoonegaaside heidet ning suurendama taastuvenergia tootmist ja energiatõhusust.

- (33) Tööjõu ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistest sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate tootmine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme üleminekul nullnetomajandusele. 2022. aastal ei jätkunud mitmete rohepöördeks vajalikke erioskusi või -teadmisi nõudvate ametikohtade täitmiseks piisavalt töötajaid ja kõige olulisemates sektorites (nt ehitus ja tootmine) oli vabade töökohtade määr suurenenud. Kvaliteetsed haridus- ja koolitussüsteemid, mis vastavad tööturu muutuvatele vajadustele, ning sihipärased täiend- ja ümberõppe meetmed on esmatähtsad, et vähendada oskuste nappust ning edendada töötajate kaasamist ja tööjõu ümberpaigutamist. Kasutamata tööjõupakkumise rakendamiseks peavad kõnealused meetmed olema kättesaadavad eelkõige rohepöördest enim mõjutatud üksikisikutele ning sektorites ja piirkondades.
- (34) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2023. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus¹⁵ kajastub esitatud soovitusel 1.

¹⁵ Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2 ja artikli 9 lõikele 2.

- (35) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et i) tagada võla jätkusuutlikkus ja hoiduda 2023. aastal kogunõudluse laiapõhjalisest toetamisest, suunata paremini kõrgete energiahindade mõju leevendamiseks võetavaid eelarvemeetmeid ning kaaluda asjakohaseid viise toetuse lõpetamiseks, kui energiahinnasurve väheneb; ii) säilitada avaliku sektori investeeringute kõrge tase ja edendada erainvesteeringuid, et toetada rohe- ja digipööret; iii) toetada palgasuundumusi, mis leevendavad ostujõu vähenemist, piirates samal ajal teisest mõju inflatsioonile, tõhustada veelgi aktiivset tööturupoliitikat ja leevendada oskuste nappust; iv) parandada ettevõtluskeskkonda ja tagada, et ettevõtetele antav energiatoetus on kulutõhus, ajutine, suunatud elujõulistele ettevõtetele ja säilitab stiimulid rohepöördeks, ning v) säilitada makromajanduslik finantsstabiilsus ja jälgida riske, jätkates samal ajal tööd pangandusliidu väljakujundamiseks. Küprose puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist, kolmandat ja neljandat soovitust, mis on sätestatud 2023. aasta euroala käsitlevas soovituses.
- (36) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja hindamist, on nõukogu 2023. aasta riikliku reformikava ja 2023. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud. Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel esitatud nõukogu soovitused kajastuvad esitatud soovituses 1. Soovituses 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada erasektori, valitsemissektori ja välisvõlga seotud haavatavust. Soovitus 2 aitab kaasa soovitus 1 täitmisele. Soovituses 1 osutatud poliitikameetmed aitavad vähendada tasakaalustamatust ja rakendada 2023. aasta euroala käsitlevas soovituses sätestatud soovitusi kooskõlas põhjendusega 35,

SOOVITAB Küprosel võtta 2023. ja 2024. aastal järgmisi meetmeid.

1. Võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed. Kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Säilitada 2024. aastal usaldusväärne eelarvepositsioon ja riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada rahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks.

Hõlbustada erasektori võla vähendamist, rakendades muu hulgas töhusa sundtäitmise raamistikku.

Jätkata 2024. aasta järgsel perioodil investeeringuid ja reforme, mis soodustavad suuremat kestlikku majanduskasvu ja säilitavad keskpikas perspektiivis usaldusväärse eelarvepositsiooni.
2. Kiirendada taaste- ja vastupidavuskava rakendamist, tagades muu hulgas piisava haldussuutlikkuse, ning viia kiiresti lõpule REPowerEU peatüki koostamine, et alustada kiiresti selle rakendamist. Jätkata ühtekuuluvuspoliitika programmide kiiret rakendamist täielikus vastastikusel täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga.
3. Võtta meetmeid riigile kuuluvate ettevõtete juhtimise parandamiseks kooskõlas rahvusvaheliste standarditega.

4. Vähendada sõltuvust fossiilkütustest ja mitmekesistada energiatarneid. Kasutada paremini ära kogu taastuvenergia tootmise potentsiaal, kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, kasutades sobivaid majanduslikke vahendeid ja tehes täiendavaid investeeringuid elektrivõrgu, sealhulgas energiasalvestusrajatiste ajakohastamiseks ja uuendamiseks. Kiirendada elektriühenduste väljaarendamist. Laiendada energiatõhususe meetmeid ja kiirendada nende rakendamist, et lahendada muu hulgas energiaostuvõimetusega seotud probleemid. Laiendada ja kiirendada üleminekut kestlikule transpordile. Suurendada poliitilisi jõupingutusi rohepöördeks vajalike oskuste ja pädevuste pakkumiseks ja omandamiseks.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja
